مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

جورج فوستر
ترجمه: رحمت آریا

۲۰۲۵/۰۱/۱۷

د جورج فوستر یون لیک: له بنګاله تر لندن سفر
(۷ برخه)

په مجردې چې درانیان [1] د خپل څلورم لښکر-لېږد په ترڅ کې په هندوستان ننوتل او موخه يې د امپراتورۍ نسکورول وه، نجیب الدوله چې په خپله یو «افغان» [2] وو او د دراني احمد شاه ویروونکی ځواک يې ولید ځان يې په بشپړ ډول د دراني احمد شاه له موخو سره همغږی کړ. که څه هم دۀ له وزیر غازي الدين څخه ډېر امتیازات تر لاسه کړي ول او پرته له دې چې د هغو ښېګنو پاس او درناوی وساتي خپله اړیکه يې له نوموړي وزیر څخه پریک کړه.[3] له دې سیمې څخه د دراني احمد شاه بېرته ستنیدلو [4] مرهټه وو ته اجازه ورکړه چې د هند په شمالي ایالاتونو باندې بلامنازعه کنترول ولري. نجیب الدوله یوازینی مسلمان مشر وو چې په خپل ټول قدرت سره په کافي اندازه لښکر راټول کړي او د مرهټه وو د جاه طلبیو او پرمختګ پر وړاندې مقاومت وکړي. دی د ګنګا [5] په لویدیځ کې «سوکرتال» [6] ته نیردې په یوې کلا کې په داسې وخیمو شرایطو کې راګیر پاتې سو چې که د شجاع الدوله او روهیلیانو مرسته او جمنا ته د دراني احمد شاه د نېږدې کیدلو خبر نـۀ وو راغلی نو ممکنه وه چې مرهټه وو به دړې وړې کړی وای.

له دې پېښې مخکې په هماغه کال يې ، غازي الدين ، امپراتور [7]له قدرت څخه خلع او دوهم شاه جهان يې پر ځای پر تخت کښېنولی وو. پلازمینه نور د سترو هیلو ځای نـۀ وو. د شهزادګانو نفوذ لږ او ان تر ښو لاندې سوی وو،

---

1 - په ۱۷۵۶ز کال کې

2 - **د اټک د سیند اوپرسیا ترمنځ سیمې اوسیدونکي وګړي د «افغان» په نوم یادېږي.** لیکوال

The inhabitants of the space of territory, lying between the river Attoc and Persia, are called **Afghans**. {page 124 volume 1, PDF format both bolumes page 151, Footnote}

3 -WHEN the Durannies entered Hindostan , in their fourth expedition to participate in the wreck of the Empire, Najeb-ud- Dowlah, who was himself an Afghan, and aware of the superior power of Ahmed Shah , attached himſelf without reſerve to the fortunes of that prince ; dissolving the connection he had formed with Ghaze- ud- Dein, without heſitation , or an honorable regard for the favours he had received from the hand of that minifter. {page 124 volume 1, PDF format both bolumes page 151,}

4 - احمد شاه له خپل څلور لښکر لېږد څخه وروسته په ۱۷۵۷ز کال کې افغانستان ته ستون سو- لیکوال

Ahmad Shah returned into **Afghanistan**, from his fourth Indian expedition, in the year 1757 {page 124 volume 1, PDF format both bolumes page 151, Footnote}

5 - اوس کندېواله ده. وګورئ د رینل نقشه- لیکوال

6 - Sookertal

7 - علي ګوهر ثاني- لیکوال

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځير و لولئ

پانګې يې لوټ سوې وې او دروازې يې د هرې ورځې د غالب قدرت پر بنسټ په بې پروا ډول د هندوانو او مسلمانانو پرمخ خلاصې پرېښودل سوې وې. مرهټه وو چې وروسته يې په ډهلي کې خپل حکومت جوړ کړ شاه جهان يې چې د غازي الدين د ګټو لپاره ننداري ته وړاندې سوی وو خلع کړ او پر ځای يې د علي ګوهر زوی [8] جهان بخت [9] د سلطنت پر تخت کښېناوۀ. له يو شمېر ناهمغږو يا نا همآهنګو اقداماتو وروسته دراني احمد شاه د نجيب الدوله او د روهيليانو د نورو بولندويانو په ملتيا د مرهټه وو پر ضد بريد پيل کړ او په ۱۷۷۰ز کال کې د (بندلي) [10] په دښته کې له يوې سترې جګړې وروسته بريالی سو. [11] نجيب الدوله په دې جګړې کې د پام وړ برياليتوب تر لاسه کړ او د راپورونو له مخې د (داتا پټيل) [12] تر مشرۍ لاندې مرهټه ځواکونه يې تار په تار کړل او داتاپټيل ووژل سو. د پاني پت (پانيف رټ) [13] د پاني پت په قاطع جګړې کې چې په هند کې يې د اسلامي امپراتورۍ برخليک وټاکه افغانانو له نجيب الدوله څخه د پام وړ مرسته تر لاسه کړه او په خپلو ټولو ډيپلوماتيکو اړيکو کې يې له ځانه ثابته وفاداري او لېوالتيا وښودله. [14]

د مرهټه وو په ماتې او خپل هېواد ته د دراني احمدشاه په ستنېدلو سره د امپراتورۍ يو شمېر اندېښنې راټيټې سوې. [15] د نجيب الدوله [16] اداري مهارتونو چې د ځوان شهزادګي [17] چارې يې سمبالولې يو ځل بيا يې پلازمېنې ته د احترام او درناوي حس راوړ. په دې پسې نجيب الدوله د هندوستان له يوې تيرې ګرې او مقتدرې قبيلې جټانو سره لاس او ګريوان سو چې د عمومي تحولاتو په لړ کې يې مهمې سيمې تصرف کړې وې په ځانګړې توګې د جمنا په لويديځې غاړې کې چې د (ديګهـ، کومبر، برت پور او آګره) [18] پياوړې سيمې وې. په ټولو هغو سرچينو کې چې زه ورسره مخامخ سوی يم ددغو نښتو د دلايلو په هکله څه نـۀ دي ويل سوي چې ښايي د نجيب الدوله پر تأريخ باندې

---

[8] - د اوسني امپراتور يو له کورنيو القابو څخه - ليکوال

[9] - Jehan Bucht

[10] - Bandelly د ډيلي په ګاونډ کې د «بوراري ګهوټ Bouraree Ghaut په نوم د جمنا د ګودر پر غاړې - ليکوال

[11] -After sfome desultory actions, the Duranny Ahmed Shah, joined byNajeb- ud- Dowlah and their Rohilla chiefs , attacked the Mahrattas, and defeated them , in a general engagement on the plains of Bandelly, in 1770 ; when Najeb-ud- Dowlah singularly distinguished himself, routing, it is said , with his own troops, the division of the Mahratta army commanded by Duttah Pattelle, who fell in the field. {pages 125- 126 volume 1, combined both volumes in PDF format pages : 152 – 153}

[12] - Duttah Pattelle : د مرهټه وو يو جنرال وو. دی د مهاجي سيندیا Mhadgee Scindia تره وو چې د هند په تأريخ کې ډېر شهرت لري. - ليکوال

[13] - Panifrett - دغه قاطع جګړه په ۱۷۶۱ز کال کې وسوه.- ليکوال

[د ژباړونکي يادونه : دلته په انګليسي متن کې يې Panifrett ليکلي دي چې غالباً ټاپې تېروتنه ده. اصلي بڼه يې پاني پټ Panipat ده. د هندوستان په تأريخ کې په پاني پت کې درې جګړې سوې دي. پاني پت د هرياڼې په ايالت کې د يوۀ ښار نوم دئ. دا درې واړه جګړې په دې ډول دي لومړۍ په ۱۵۲۶ز کال کې، دوهمه يې په ۱۵۵۶ز کال او دريمه يې په ۱۷۶۱ز کال کې وسوه چې همدا وروسته يې قاطع جګړه وه.]

[14] -In the battle of Panifrett, the fortune of which was to decide the existence of the Mahometan Empire in India, the Afghans were powerfully assisted by Najeb-ud- Dowlah, who during the period of an important intercourfe with them, evinced an invaried fidelity and spirit. {pages 126 volume 1, combined both volumes in PDF format pages : 153}

[15] -THE Overthrow of the Mahrattas and Ahmed Shah's return into his own country, contributed to give the affairs of the Empire a less distressful aspect;

[16] - غازي الدين په ۱۷۶۱ز کال کې له ډهلي ووت؛ دۀ نور نۀ سوای کولی په ډهلي کې خپل نفوذ وساتي، ځکه ډهلی دۀ ته داسې ځای وو چې دۀ په کې ظلمونه کړي ول او د خلکو کرکه ورڅخه راتله. - ليکوال

[17] -Tewen Rucht

[18] - Deigh, Combere, Burtpoure, and Agrah

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

په کافي اندازه رښا واچوي. په ډېر احتمال سره ښايي دغو ښتو له هغو شرایطو سرچینه اخیستي [19] وي چې پایله يې د وخت او زمان په ګڼ شمېر بدلونونو او ښتو اوښتي ده. دا هغه مهال ده چې پیاوړي او زورور پرته له دې چې له مجازاتو ویره ولري ضعیفان تر پښو لاندې کول، داسې يو وخت چې ثابت حقوق له پامه غورځول کېدل او شخصي اعتماد له منځه تللی وو.

د جټانو مشر (سوریج مل) [20] د لښکر- لېږد په کولو سره د نجیب الدوله په پلوي جاګیردار [21] برید وکړ. سوریج مل ته ددې جګړې پایلې مهلکې وې خو نجیب الدوله ته يې کومه مغزنه یا معنی داره پایله نـهٔ درلوده. سره له دې نجیب الدوله پر خپل دښمن سوریج مل [22] باندې بشپړ بری تر لاسه کړ خو دې ته مجبور سو چې د سیکهانو پر وړاندې چې د (سرنپور) [23] پر سیمو يې برید کړی وو مقابله وکړي او دا ددې لامل سوه چې له خپلې بریا څخه اړینه میوه راټوله کړي.

د ۱۷۶۴ز کال په منې کې نجیب الدوله په ډهلي کې کلابند سو، دا کلابندي د مسلمانانو، جټانو او سیکهانو د یوهٔ لوی اتحاد له لوري وو چې مشري يې د سوریج مل زوی (جویرسینګهـ/ جواهر سینګهـ) [24] کوله. جویرسینګهـ د نجیب الدوله د واکمنی د لمنځه وړلو او د خپل پلار د غچ اخیستلو لپاره لوړې هیلې په سر کې درلودلې. پر دې سربیره غازي الدین چې له فرخ آباد څخه يې د پټهانانو یوه ډله له ځان سره راوړلې وه د متفقینو له ځواکونو سره یو ځای سو. نجیب الدوله د څلور میاشتني اوږدې محاصرې د سختیو له زغملو وروسته چې سختي يې د خوراکي توکو د کمښت له کبله لا شدیده سوه، وکولای سول د مرهټه وو بولندوی (ملر راو) [25] ته په بریالیتوب قناعت ورکړي ترڅو

---

[19] - هغه عوامل چې پایله یې د مغولو د امپراتورۍ په زوال واوښتله اوس په مهمو مسائلو رابرسیره سوې دي او ریښه یې د اورنګزیب د سلطنت دوران ته ورګرځي. سره له دې چې اورنګزیب د (ګوډ - ژ) تیمور له پښته یو له ډېرو زیرکو واکمنو څخه وو خو ددهٔ اقدامات ددهٔ د کورنۍ د نادرستو او ناسمو وفادارېو په دلیل ترسره کېدل او همدې کار ددهٔ د دولت او د رعایاوو امنیت له ګواښ سره مخامخ کړ. نوموړي د امپراتورۍ تر ټولو سمسور او سوکاله ایالتونه خپلو جاه طلبو زامنو ته اختصاص کړل او هغوی ته یې دومره قدرت او نفوذ ورکړ چې پادشاه ته په ګواښ بدل سول. زامنو د اورنګ زیب له مړینې وروسته وسلو ته لاس واچاوهٔ؛ دا هغه څه ول چې پیش بیني یې کېدله او ددوی جاه طلبیو ته یې نوې بڼه ورکوله. دوی پراخې ښتې وکړې ؛ د وروڼو په دغو خونړیو ښتو کې بهادر شاه بریالی سو او د ډهلي تاج او تخت یې ونیوهٔ او شخړې حل سوې. ایالتي والیان ددهٔ د لنډ مهاله حکومت په لړ کې ددهٔ د بې تجربګۍ او ښایی هم د پلار د نوم په پار دهٔ ته لږ وفادار پاتې سول او یوازې هغه فرمانونه یې پلي کول چې د هغوی له شخصي ګټو سره یې سمون خوړ. مرهټه چې د اورنګزیب په لاس له تقریباً دېرش کلنې جګړې وروسته ماته خوړلې وه، د اورنګزیب له مړینې وروسته له خپلو غرنیو مورچلونو څخه راووتل په چټکۍ ټولې هغه سیمې یې بېرته ونیولې چې ورڅخه شړل سوي ول. د فارس له برید مخکې د (اودې) او (دکن) صوبه دارانو خپل مشرتابه عملاً په مستقلو بنسټونو تثبیت کړی وو او د دربار له څار او نظارت پرته یې ستر پوځې ځواکونه تر لاس لاندې درلودل او د امپراتورۍ له ګزارش پرته یې پر مالیاتي عوایدو کنټرول درلود؛ په پای کې امپراتوري ضعیفه سوه او د یوه خانتما/ از خود راضی او تجمل خوښوونکي حاکم له لورې اداره کېدله او همدا ضعف ددې لامل سو چې نادر شاه افشار ورڅخه ګټه پورته او پر هند برید وکړي. فارسیان د اټک Attoc سیند څخه چې د هند لویدیځ طبیعي سرحد جوړوي پرته له کوم مزاحمت او مخالفت واوښتل؛ توقع خو دا وه چې محمود شاه باید د همدې سیند پر غاړه باید د مقاومت لپاره حضور درلود. دغهٔ خوار پادشاه د هغې سترې سلطنتي کورنۍ لیاقت نه درلود چې بابر، اکبر او اورنګزیب جوړ کړی وو او د تیریګرو پر وړاندې له جګړې پرته تسلیم او د هندوستان له ثروتونو ډک هېواد یې خوشې کړ. له دې وروسته د بېلابېلو ورانیو چټکه لړۍ راپیل کېږي چې د مغولو د امپراتورۍ ټولې پاتې شونې یا بقایاوې یې له منځه یوړلې او یوازې اسماً د پادشاه په نوم پاتې سول. - لیکوال

[20] - SOORIDGE Mull

[21] - موسی خان د فرخ آباد جاګیر دار، فرخ آباد د ډهلي او آګرې تر منځ یوه ولسوالي ده. - لیکوال

[22] - سوریج مل د ۱۷۶۳ز کال د ډسمبر په میاشت کې په غازي آباد کې د جګړې په لړ کې ووژل سو، دا ځای د هیندیا Hindia سیند ته نېږدې دئ او له ډهلي څخه ۱۸ مایله واټن لري. - لیکوال

[23] - Sarunpour

[24] - Jewayir Sing

[25] - Mullar Row

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

خپل ځواکونه د جویر سینګهـ له کړی وباسي. د محاصرې له کړی دداسې پیاوړي متحد وتل جویر سینګهـ اړ کړ چې محاصره پای ته ورسوي. اوضاع سرهند ته د دراني احمد شاه په راتګ چې نجیب الدوله ته د مرستې لپاره پر لاره وو، ښه سوه. په دې حال کې چې نجیب الدوله د وروستنیو چلنجونو د بهبودۍ لپاره کار پیل کړی وو دې ټکي ته یې پام سو چې د خپل قلمرو د دفاع لپاره باید خپلې هڅې د سیکهانو د بریدونو پروړاندې د ګنګا د سیند په لویدیځو څنډو کې متمرکزه کړي ځکه دا هغه مشهوره ډله ده چې د چریکي یا ګوریلایي بېلابېلو جګړو لپاره مناسب خلک دي.
په ۱۷۷۰ز کال کې نجیب الدوله د (توکجي هولکر) او (مهاجي سیندیا) [26] تر مشرۍ لاندې د مرهټه له ځواکونو سره اتحاد ټینګ کړ. د روهیلیه د اسنادو له مخې نوموړي مرهټه ددې لپاره راوبلل چې د دوآب له سیمې څخه سیکهان وباسي. د ژوندون په وروستیو وختونو کې د نجیب الدوله روغتیایي وضعیت وخیم سو او د مرهته وو په قرارګاه کې شدیداً ناروغ سو. نوموړي د خپل لښکر یوه برخه د خپل مشر زوی ذبیح الله خان تر مشرۍ لاندې پرېښودله او هڅه یې وکړه چې روهیلکنډ ته ستون سي. خو ناروغۍ یې شېبه په شېبه ډېرېدله او ویې نـهٔ سو کولی چې د دواب پر غاړې د (هاپړ) [27] له کوچني ښارګوټي نور وړاندې لاړ سي. او همدلته وفات سو. [28] د دهٔ جسد یې (نجیب آباد) [29] ته راوړ او همدلته یې ښار ته ورځېرمه په یوې مقبرې کې چې ښار ته نـېږدې یې جوړه کړې وه خاورو ته وسپاره. نجیب الدوله داسې قلمرو تر ولکې لاندې درلود چې لمن یې د (پانفرت) [30] له ختیځه تر نجیب آباد پورې غځېدله. ددې سیمې شمال کې (سرن پور)، سویل ته یې دډهلي ورځېرمه سیمې وې؛ او په روهیلکند کې د سرینګر تر غرونو او له هغـهٔ ځایه تر مراد آباد [31] پورې رسېدله.
ددې سیمې مالیاتي عواید په خپل غوره حالت کې یو لک روپۍ محاسبه سوي دي؛ خو ویل سوي چې د سیکهانو د ورانیو له کبله چې په درې کالو کې یې وربانډې راوستل اویا ۷۰ زرو وو ته راټیټ سول. نوموړي په پوځي تکتیکونو او له لوټمارو سره د ټکر پر مهال که سیاسي مانورونه نـهٔ ول ښودلې ممکن دا اندازه یې نـهٔ وه ساتلې. د نجیب الدوله د حکومت تر سیوري لاندې خلکو د هغه په مړینې کې ویر / سوګ وکړ اوس هم د هند په ټول شمال کې د هغه میراث په درنښت لمانځل کېږي. هغه د یوهٔ زړور سرتېري شهرت وساته او د امپراتورۍ د وروستني مشر په توګه په پام کې نیول کېدهٔ چې د مرهټه او سیکهانو د بریدګرو ځواکونو پر وړاندې د مقاومت وړتیا یې درلودله.

نور بیا

د شجاع الدوله لنډ خاطرات...

قدرمنو لوستونکو! د ښاغلي رحمت آریا د آرشیف: لینک

26 - Tuckejei Holcar and Mhadgee Scindia

27 - Happer

28 - نجیب الدوله د ۱۷۷۰ز کال د اکتوبر په میاشت کې مړ سو. - لیکوال

29 - Najebad

30 - Panifret

31 - دا په روهلیکنډ کې یو عمده ښار دئ چې د (رام ګنګ Ramgunge) په څنډو کې ودان سوی دئ. وګورئ د رینل نقشه - لیکوال

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ